

ԼԱՆՏԵՍ ԼԱՆՏԵՍԻՑ

«ՍԻՈՆ» Երոսադէմի Հայ Պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, ինչպէս առիթ ունեցանք ակնարկելու անցեալին, տարւէ տարի կը ճոխացնէ իր բանասիրական բաժինը:

Անցեալ տարւոյ Հոկտեմբերի թուին ձայն տալով Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան 1500 ամեայ յորեւհանին, սկսաւ հրատարակել հետզհետէ նոյն պանծալի կոթողին շուրջ, և 1935ի թուերու պատմութեանները պննել նուիրական տարւոյն յիշատակին արժանի արուեստագիտական պատկերով՝ Ս. Յակոբայ վանքի Մատենադարանին Աստուածաշունչի մանրանկար Ժ. Գ. դարու:

Յիշեալ շրջանէն ցարդ կարեւոր ուսումնասիրութիւններն են (թ. 10) Գ. Արքեպս. Յովսէփեանի՝ «Հաղորատի դպրոցի մի գրչի գործոց՝ Գեորգիէի Անտարակը» ընդարձակ յօդուածաշարք մը՝ ուր արուեստագէտ և հմուտ Սրբազանը գործին բնագրական, յիշատակարաններու և մանրանկարչութեան մասին կարեւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ: Կարեւոր է նաեւ Կ. Բասմաճեանի «Արշալի դրամը»: (թ. 11) Մեսրոպ Եպս. Նշանեան պատկերազարդ յօդուածով մը կը հրատարակէ «Կառնոք պեղումներ Բերդեհէի տաճարին մէջ» տալով անոր մանրամասն տեղեկութիւնը Անգլիացի ճարտարապետներուն ձեռքով կատարուած 1934ին Ապրիլէն-Յունիս, և հոն երեւան եկած Կոստանդինեան եկեղեցւոյն արձանագրութիւններ և սքանչելի խճանկարներ են: (թ. 12) Ն. Ազոնց Հ. Աճառեանի «Պատմութիւն Հայերէն լեզուի» գործի մասին բանասիրական տեղեկագիր մ'ունի՝ ուղղուած առ Ամեն. Թորգոմ. Պատրիարք, ուր իբր արդիւնք քննութեան՝ իր գնահատութիւնը կը յայտնէ անոր մասին՝ արժանի դատելով մրցանա-

կի, որուն համար իսկ առաջարկուած է: (1935 թ. 1) Իբրեւ յորեւհանի է՝ Պ. Ա. կը սկսի յօդուածաշարք մը «Հնգամատեան»ի հեղինակին, խմբագրութեան շուրջ՝ որու մասին յետոյ պիտի անդրադառնանք: Մ. Եպս. Աղաւնունի ալ «Աստուածաշունչի հին թարգմանութիւնները» կարեւոր յօդուածաշարքը (թ. 2):

Ի յարգանս Ս. Սահակի տօնին՝ Սիւնի 3 թիւը (Մարտ) ամբողջովին նուիրուած է «Աստուածաշունչի Հայերէն թարգմանութեան Ժ. Գ. դարադարձին», հոն պանծացնելով մեծ հայրապետին «Անճառարարիւր» և այլ աստուածաշնչական նիւթեր, յորեւհանական շքեղ հանդէսին նկարագիր են: (թ. 5) Աճառեան ունի «Լեզուի համառոտագիր» բանասիրական նիւթը, ուր զանազան լեզուներու համեմատական քննութեան մէջ՝ հայերէնը միջին տեղը կը բռնէ այդ տեսակէտով:

Գրական բաժնին մէջ նկատելի են վահէ-Վահեանի, Արսէն Երկաթի և մանաւանդ Հրաչ Գալարեանի ջոկուտ և փոթորկալից քերթուածները: Եւ Ամեն. Թորգոմ Պատրիարքի աշխ. թարգմանած «Պոլիտոսը» որ, յայտնի է, տկար կը մնայ Գերպ. Գէորգ Հիւրմուզ Արքեպս. չքնադ թարգմանութեան քով, ուր, խոստովանինք, շնորհը և յաղթանակը զբաւարինն է:

Անցնելով կրօնական նիւթերուն՝ կը գտնենք Ժ. Պ. ի «Յիսուսի ուսուցումը ըստ համատեսականներու». իսկ ինչ որ զարմանք և ցաւ կը պատճառէ մեզի Տիրան Ն. Վարդապետի երկու գրութիւններն են, յայտնապէս մոլորական և հայհոյական՝ հակառակ հայ ուղղափառ Եկեղեցւոյ դաւաճութեան և Աւետարանի յայտնի ճշմարտութեանց:

Յունուարի թուով (1935) կը սկսի ներկայացնել խառնակոյտ մը քրիստոնէական,

բանապաշտական և գնոստիկեան մոլորութիւններու. ուր կը մեկնէ Աստուածաշունչի խօսքերը առանց Եկեղեցւոյ և Ս. Հարց հեղինակութեան, յետոյ կը սկսի ծամծմել Մարգարէութեան խորհուրդը՝ գնոստիկեան յաշիտեաններու ցնորական հինցած ու մերժուած գաղափարներով. և հուսկ կը յայնգի ուղղափառ և յայտնի վարդապետութեանց ուրացումին:

«Քրիստոսի?» Հոգին ի սկզբան միս ու մարմին եղաւ (!), բայց ի վերջոյ միս մարմինը չըսաւ (!!) մնաց սակայն հոգի — մարմինը (!!!): Համագոյքին կեանքը Քրիստոսի վրայ խտացնելով՝ Աստուած Հայրը՝ Քրիստոսով նոր էակ մը դրկեց աշխարհ (!) »:

Մերն են զարմացականները... Եւ ահա այդ հիմերուն վրայ կերտած է հայհոյութիւնը՝ յայտնապէս ուրանալով Քրիստոսի իսկական յարաբերութիւնը:

Բնական միտքն և քրիստոնէական կրօնը յարութիւնը կ'ըմբռնեն և կը հաւատան որպէս վերականգնութիւնը այն հոգեղէն էակին որ մեռած էր: Կենդանի մէկը՝ որուն հոգին մարմնէն կը բաժնուի՝ կը մեռնի: Եւ երբ Աստուծոյ զօրութեամբ այն բաժնուած հոգին վերստին կը միանայ իր յրաժ մարմինն հետ և զայն կը կենդանացնէ՝ տեղի կու տայ մեռելին յարութեան:

Այդ նա Ապրիլի թուին մէջ «Նովին մարմնով-Յաշիտեաններու վախճանը-Քրիստոս յարեալ» յօդուածին մէջ խօսելով Քրիստոսի մարմնոյն վրայ՝ դրուած գերեզման՝ կ'ըսէ.

«Պէտք չէ վախճալ հարցնել թէ ինչ եղաւ այս մարմինը: Եկեղեցին, Ս. Գրքի միջոցաւ մեզի լսէ թէ յարութիւն առաւ անիկա... բայց այս ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԵՆԵԼ, ՄԱՐԽԵԼ, ԵՐԿԻՐԵ ԵՆՆԵ՛ԱՅ՝ այնպիսի եզրեր են՝ որոնք իրենց մակերեսէն աշխարհի գրեթէ ոչինչ կ'ըսեն... Չենք սային իմաստով գրեթէ ոչինչ Քրիստոսի մարդկայնութեան և պէտք չէ մտածենք թէ Քրիստոսի մարդկայնութիւնը իր մեքով, ոսկորներով, մաշկով, եղունգներով երկինք ելաւ »:

Այս հայհոյութեան վերջ գեռ կը հետապնդէ պատասխանը իր հարցման.

«Բայց ինչ եղաւ կը հարցնենք տակաւին, Քրիստոսի մարմինը... — Եղաւ այն՝ ինչ որ պիտի ըլլայ ամէն հիւթ յաշիտեաններու վախճանին.

ՊԱՐԱՊԵՍ ՈՉԵՍԱՅԱՆ ԱՆ. այնպէս՝ ինչպէս կ'ոչընչանայ կիզելի նիւթը սաստիկ կրակին մէջ »:

Հերետիկոսական հայհոյութիւն՝ զոր պարզ իմաստասիրութիւնն անգամ կը դատապարտէ:

Եւ թէ Քրիստոս իսկապէս յարեալ նոյն մարմնով՝ որով չարչարուեցաւ, մեռաւ, գերեզման դրուեցաւ՝ նախ կը քարոզէ Հաւատքի հանգանակը կրկին ու կրկին շեշտելով թէ «Չարչարեալ, խաչեալ թաղեալ, յերրորդ աւուր յարուցեալ, ելեալ յերկինս նովին մարմնով... Գալոց է նովին մարմնով »:

Հայա Աւետարան... Յիսուս յետ յարութեան ցոյց կու տայ իրեն աշակերտներուն իր ձեռքերն ու կողը (Յովհ. Ի.). և ուրիշ անգամ թերահաւատ թովմասին կը շեշտէ «Բեր մատներդ և հոս դիր, և տես ձեռքերս, և բեր ձեռքդ և խոթէ իմ կողիս մէջ և մի՛ ըլլար անհաւատ այլ հաւատացեալ» (Յովհ. Ի.): Եւ դեռ ո՞րքան յայտնի խօսքեր հոն՝ ըմբերանելու ամէն հայհոյող.

«Մի վախճաւ: Եւ անոնք զարհուրած կը վախճային, կարծելով թէ տեսածնին ոգի մ'է: Եւ նա (Յիսուս) ըսաւ անոնց. ինչո՞ւ խոստած էք և ձեր մտքին մէջ խորհուրդներ կը ծագին. տեսէ՛ք իմ ձեռքերս ու ոտքերս, վասն զի ես ՚հոգի եմ՝ չօշափեցէ՛ք զիս և տեսէ՛ք, վասն զի ոգիս ՄԱՐԵՍԻՆ ԵՆՆԵ՛ԱՅ՝ Եւ այս բանն ըսելով՝ ցոյց տուաւ իր ձեռքերն ու ոտքերը »: (Ղուկ. ԻԴ.)

Ուրեմն յետ յարութեան ինքը ՚հոգի եմ, և ունէր ՄԱՐԽԵԼ և ՈՍԿԻ են, ինչպէս մեռնելէն առաջ. միակ տարբերութիւնը ՚հաշիտեաններուն մէջն է: «Արդարեւ յաւրեալ Տէր», և «Օրհնեալ է յարաբերութիւնը Քրիստոսի». ու նգովեալ ըլլայ հայհոյութիւնը որ կը մերժէ Քրիստոսի՝ մարմին և ոսկր յետ յարութեան, և կ'ոչեւոցնէ զանոնք:

Տիրան վրդ. մը կրնայ մոլորել, սաւայն Սիւն պէտք է խղճէր հայ հաւատացեալին հրամցնելու այդ մոլորութիւնները. կը փափագինք և կը վայելէ որ իր սխալն ինք ուղղէ հրապարակաւ, ի յարգանս պաշտելի Փրկչին և յօգուտ մեր հայ հաւատացեալ եղբայրներուն:

Հ. Ե. Փ.